

UTVRDJEN JE NOVI KATASTARSKI PRIHOD U SR BOSNI I HERCEGOVINI

Poznato je da katastarski prihod služi kao osnovica za razrez poreza i doprinosa iz ličnog dohotka od poljoprivredne djelatnosti kao i u druge svrhe određene zakonom. U svojoj primjeni ovaj sistem oporezivanja pokazao je pozitivne rezultate, jer je osiguravao objektivna mjerila, a istovremeno je stimulatивно uticao na povećanje proizvodnje.

Realizacija navedenih karakteristika vezana je sa izvjesnim poteškoćama. U prvom redu utvrđivanje ovog prihoda predstavlja složen i obiman posao. Iz ovoga razloga njegovo utvrđivanje ne može se češće vršiti pa se zato ne mogu obuhvatiti ni stalna tekuća kretanja u obimu poljoprivredne proizvodnje i izmjene cijena proizvoda.

U dosadašnjoj primjeni katastarskog prihoda bilo je uobičajeno da se on utvrđivao svakih četiri-pet godina, a posljednje utvrđivanje izvršeno je 1964.godine. Od toga vremena utjecajem niza društvenih ekonomskih i tehničkih mjera izmijenjeni su osnovni faktori (prinosi, troškovi proizvodnje i cijene proizvoda) na osnovu kojih se utvrđuje katastarski prihod. Ove promjene nisu bile jednake ni ravnomjerne na svim područjima. Kao posljedica tih promjena utvrđeni katastarski prihod je postao nerealan odnosno suviše nizak u odnosu na stvarne nivoe faktora na osnovu kojih se on utvrđuje, tako da je početkom 1973.godine obuhvatao svega 18% nacionalnog dohotka od poljoprivredne djelatnosti individualnog sektora. Njegova nereálnost uslovljavala je primjenu visokih poreskih stopa, a uzrokovala je i ozbiljne probleme kako u razrezu poreza, tako i u drugim vidovima njegove primjene.

Problem nereálnosti katastarskog prihoda razmatran je od niza institucija, a po zajedničkom zaključku Komisije za budžetska pitanja Izvršnog vijeća, Republičkog sekretarijata za finansije, Sekretarijata za republički budžet i Republičke geodetske uprave upoznato je i Izvršno vijeće sa problemom nereálnosti katastarskog prihoda.

Prilikom razmatranja ovoga pitanja Izvršno vijeće je zauzelo stav da odmah treba pristupiti rješavanju ovog problema. Istovremeno je donešen zaključak da se kao privremena mjera za usaglašavanje katastarskog prihoda sa stvarnim stanjem izvrši valorizacija postojećeg katastarskog prihoda, a da se odmah nakon toga pristupi pripremama za obračun i utvrđivanje novog katastarskog prihoda.

Valorizacija starog katastarskog prihoda izvršena je početkom 1973.godine. U postupku valorizacije utvrđjeni su koeficijenti po katastarskim kulturama na bazi proizvodnje iz postojećeg obračuna i cijena koje je utvrdilo Izvršno vijeće. Primjenom utvrđenih koeficijenata katastarski prihod individualnog sektora na području Republike imao je indeks porasta 252, s tim što se indeks porasta po katastarskim srezovima kretao od 228 do 298, odnosno po opštinama od 238 do 308 ovisno o strukturi proizvodnje u starom obračunu.

Valorizacija starog katastarskog prihoda imala je prednost u tome što se mogla izvršiti u kratkom vremenskom periodu, a ujedno omogućavala postepen prelaz na stvarnu visinu katastarskog prihoda. Međutim, ona je imala i negativnu stranu koja se odražavala u tome što se njome nisu mogli obuhvatiti svi faktori od kojih zavisi realnost katastarskog prihoda. Naime, valorizacijom je djelomično korigovan samo faktor cijena, dok su struktura proizvodnje, prinosi i troškovi proizvodnje preuzeti iz obračuna izvršenog 1964.godine iako je stanje po pojedinim područjima u Republici znatno izmijenjeno u odnosu na 1964.godinu.

Da bi se otklonili negativni efekti valorizacije odmah se pristupilo pripremama za utvrđjivanje novog katastarskog prihoda.

Za obezbjedjenje pravnog osnova Skupština SRBiH usvojila je novi Zakon o utvrđjivanju katastarskog prihoda. Prema odredbama ovog zakona prijedloge ljestvica katastarskog prihoda izradjuju opštinske komisije, prijedloge usvajaju opštinske skupštine, Republička komisija za utvrđjivanje katastarskog prihoda uskladjuje prijedloge ljestvica, a ljestvice definitivno utvrđjuje Skupština SRBiH.

U sklopu ostalih priprema Izvršno vijeće je utvrdilo cijene pojedinih poljoprivrednih i šumskih proizvoda sa kojima je izvršen novi obračun. Shodno članu 12 citiranog zakona cijene su utvrđjene na nivou otkupnih cijena iz 1973.godine, uzimajući u obzir i ostale uslove unovčavanja proizvoda. Izuzetno kod pšenice i kukuruza cijena je utvrđjena na nivou garantovanih cijena iz 1974.godine.

Pored navedenog u pripremnom periodu izvršeno je niz analiza, izradjena metodologija i uputstvo o načinu utvrđjivanja katastarskog prihoda, pripremljeni obrasci, održani seminari u četiri regiona sa opštinskim komisijama itd.

Prema usvojenom programu rada cjelokupan posao na utvrđjivanju novog katastarskog prihoda trebao je da bude završen do septembra 1974.godine. Međutim, dosta veliki broj opština nije se pridržavao određenih rokova, te je kao posljedica toga došlo do znatnog zakašnjenja odnosno ljestvice katastarskog prihoda Skupština SRBiH je utvrdila tek u januaru 1975.godine.

I pored održanih seminara i opsežnih priprema za rad postupak na utvrđivanju ljestvica nije prošao bez poteškoća. Vrlo veliki broj elaborata bio je opterećen greškama, a naročito je došla do izražaja neujednačenost kriterijuma opštinskih komisija i neusklađenost prinosa i troškova proizvodnje između pojedinih katastarskih srezova. Radi toga uskladjivanje prijedloga ljestvica u okviru Republičke komisije bilo je znatno otežano.

Novoutvrđeni katastarski prihod pokazuje porast u svim katastarskim srezovima. Porast katastarskog prihoda je različit kako između pojedinih katastarskih kultura zemljišta, tako i između pojedinih katastarskih srezova, a sumarno stanje za područje cijele Republike vidi se iz niže navedenog pregleda:

u 000 dinara

Kultura	Kat.prihod ind.sektora			Indeksi		
	Utvrđen 1964.god.	Valoriz. 1973.god.	Novi	3:2	4:2	4:3
1	2	3	4	5	6	7
Njive	437.260	979.753	1,714.149	224	392	175
Vrtovi	332	3.929	5.493	543	760	140
Voćnjaci	25.860	103.215	186.073	399	720	180
Vinogradi	2.100	10.687	17.155	509	817	161
Livade	58.160	204.864	360.957	352	620	176
Pašnjaci	11.680	32.132	54.633	275	468	170
Šume	23.240	72.026	154.558	310	665	215
Trstici i močvare	19	27	68	142	358	252
UKUPNO:	558.651	1,406.633	2,493.086	252	446	177

Napomena: kod kulture vrtova površina u 1964.godini bila je 141 ha, a 1974.godine 307 ha, te indeksi u koloni 5 i 6 kod ove kulture korigovani su za razliku površine.

Povećanje ukupnog katastarskog prihoda po katastarskim srezovima kreće se u indeksima od 161 do 200. Iako ne u svakom slučaju, ipak se može zaključiti da ukupan prihod manje raste u planinskim katastarskim srezovima nego u ravničarskim, ratarskim katastarskim srezovima.

Slično katastarskim srezovima ukupan prihod pojedinih opština ima indeks porasta od 155 do 197, a ovisan je pored ostalog, najviše od površinske zastupljenosti pojedinih kultura.

Obuhvatanje nacionalnog dohotka novim katastarskim prihodom je približno u istom odnosu kao i prilikom utvrđivanja kat. prihoda 1964.godine. Nacionalni dohodak od poljoprivrede u Republici iznosio je 5.192 miliona dinara, a novoutvrđeni katastarski prihod iznosi 2.493 miliona dinara ili 48% nacionalnog dohotka.

Hadžiahmetović ing.Sulejman